

En büyük sermaye, veri

Veri sayesinde firmalar, pazarlara ilişkin ortalama fiyatlar ve üretim miktarlarını belirleyen piyasa talebine kolaylıkla ulaşabilmektedirler

Murat Kara
Rekabet Uzman Yardımcısı

Hangi piyasada olursa olsun faaliyet göstermek isteyen bir firmalar, mal veya hizmetlerini hangi miktarda üreteceği ve ürettiği mal veya hizmetlerini hangi fiyattan satışa sunacağına karar vermek zorunda. Bu iki unsura yönelik belirsizlik düzeyi ilgili piyasaların yapısı, ilgili pazarda faaliyet gösteren firmaların sahip oldukları ekonomik güç ve ilgili piyasadaki muhtemel rekabet hukuku ihlalleri hakkında bilgi verir.

Örneğin pratik yaşamda karşılaşmadığımız tam rekabetçi piyasada faaliyet gösteren bir firma için fiyat, belirsizliğin yüksek olduğu bir unsur iken, firmalar piyasa tarafından belirlenen ve kısa dönemde sürekli değişebilen fiyatlar doğrultusunda üretim miktarlarını ayarlayarak hedeflerine ulaşmaya çabalarırken; tekelci piyasalarda faaliyet gösteren firmalar için fiyat ve üretim miktarı unsurlarında herhangi bir belirsizlik olmadığından bu unsurlar firmalar tarafından hedeflerine ulaşacakları en uygun ölçüde belirlenmeye çalışılır. Pratik yaşamda daha çok karşılaştığımız ve neredeyse çoğu firmanın faaliyet gösterdiği oligopol piyasalarda ise fiyat ve üretim miktarının ikisi de belirsizliği yüksek olan ve firmalar için karar vermesi kolay olmayan unsurlardır ki bu piyasalarda faaliyet gösterenler ya fiyat ya üretim miktarı ya da her ikisi üzerindeki

belirsizlikleri azaltmaya çalışarak hedeflerine ulaşmaya çalışır. Öte yandan, firmaların bahse konu belirsizlikleri giderebilme kabiliyetleri ne kadar yüksek olursa faaliyet gösterdikleri pazarlardaki kontrol kabiliyetleri de o kadar yüksek olur.

Piyasanın tekelleşmesi

Rekabet hukukunun temelde, firmalar arasındaki rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar ve faaliyet gösterdiği pazardaki ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüne sahip olan firmaların bu güçlerini kötüye kullanma davranışlarından doğan tüketici refahını azaltıcı uygulamalarını engelleme olmak üzere iki ana alandaki endişeleri giderme amacı vardır.

Dolayısıyla, tekelci piyasalarda genellikle sahip olunan tekeli gücün (ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü/monopolcü gücü de diyebiliriz) kötüye kullanılmasından kaynaklanan rekabetçi endişeler ortaya çıkar ve bu durumu ortadan kaldırmayı hedefleyen rekabet hukuk araçları kullanılırken, oligopol piyasalarda genellikle firmaların karşı karşıya oldukları fiyat ve üretim miktarı unsurlarının belirsizliklerini bertaraf etmek amacıyla bir araya gelip bu parametreleri belirledikleri rekabeti engelleyici anlaşma(kartel) olayları ortaya çıkar ve bu durumu ortadan kaldıracak rekabet hukuku araçları kullanılır.

Fiyat ve üretim miktarı

Sonuç olarak, bir firmanın karar vermek zorunda olduğu iki ana unsur vardır. Fiyat ve üretim miktarı, belirsizlik seviyesi, ilgili piyasaların rekabetçi yapılarını belirlemekle birlikte karşılaşılabilecek rekabet hukuku endişeleri hakkında da ön fikir verir.

Sanayi Devrimi'nden bu yana karar verilmesi gereken unsurların piyasa yapıları ile etkileşimi ve piyasalardaki muhtemel rekabet karşıtı davranışlardı. Yeni yüzyıl ve beraberindeki teknoloji devrimi ise bir unsur olarak veriyi doğurdu. Veri unsuru hangi piyasada faaliyet gösterirse gösterebilir firmalara yıllardır en önemli unsurlardaki belirsizliklerini ortadan kaldıracak imkânı sağlamasıyla yeni yüzyılda bir sermaye türü işlevini görerek bu alanlarda ortaya çıkabilecek rekabetçi endişeler hakkında önceki dönemdeki öngörülerin de yeniden düşünülmesi ihtiyacını doğurdu.

Oligopol piyasa

Geleneksel ya da dijital piyasalarda faaliyet göstermesi

fark etmeksizin, firmaların önceleri fiyat ve üretim miktarlarındaki belirsizlikleri gidermeye yönelik çabalarının yerini aldı. Veri sayesinde firmalar, faaliyet gösterdikleri veya faaliyet göstermeleri muhtemel olan pazarlara ilişkin ortalama fiyatlar ve üretim miktarlarını belirleyen piyasa talebine kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Bu durum daha çok oligopol piyasalardaki firmaların bahse konu unsurlardaki belirsizlikleri giderebilme amacıyla ağır ve açık rekabet ihlalleri olarak adlandırılan rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalara eskisi kadar yönelme ihtiyacı duymalarını azaltarak bu alandaki rekabetçi endişelerin azalmasını sağlasa da; firmaların faaliyet gösterdikleri pazarların yanı sıra

kapsam ekonomilerinden yararlanarak birçok pazarı kısa sürede domine edebilmelerine imkân sağlamasıyla da eskiye nazaran bazı rekabetçi endişeleri artırmaktadır. Özellikle çevrim içi pazarlarda ilk zamanlar aracı konumunda faaliyet gösteren platformların kısa sürede birçok farklı pazarda satıcı olarak faaliyet göstermeye başlamalarını kolaylaştıran husus da esasında yeni bir sermaye olarak nitelendirdiğim veridir.

Veri-Rekabet

Bahse konu aracı konumundaki platformlar, ticari kullanıcılar (satıcılar) ve nihai kullanıcıların (tüketiciler) platformlara sağladığı veriler doğrultusunda yalnızca fiyat ve üretim miktarı konusundaki belirsizlikleri gidermekle kalmamakta aynı zamanda hangi pazarlarda faaliyet gösterebilecekleri konusundaki belirsizlikleri de bertaraf etme olanağına kavuşmakta, bu sayede de kısa sürede farklı birçok pazarda (teslimat hizmeti, ödeme hizmeti, moda kategorisindeki bazı ürünlerin üretimi) faaliyet gösterebilir hale gelmektedir. Yine hızlı tüketim mallarının satışına aracılık eden büyük zincir marketlerin bazı malları kendi markalarıyla üretip (x zincir marketine ait x süt, x yumurta, x yağ, x peynir gibi en çok satılan ürünleri üretip satması) mağazalarında satışa sunmalarını sağlayan da bu marketlerin, tıpkı platformlarda olduğu gibi aracılık konumları sayesinde elde ettikleri veridir. Gördüğümüz ve sıkça karşılaştığımız gibi veri, firmaların önceleri sahip oldukları belirsizliklerin ortadan kalkmasına yardımcı olmasının yanı sıra birçok kıymetli bilgiyi de sunarak piyasalardaki rekabetçi ortamın kısa sürede değişmesini sağladı. Hâsılı, geçişten bugüne toprak, altın, üretim sermayesi olan makineler, finansal sermaye ne ise, yeni yüzyılın firmaları için de veri aynı kudretli işlevi görmektedir.

Yeni yüzyıl ve beraberindeki teknoloji devrimi ise bir unsur olarak veriyi doğurdu.

Yeni yüzyıl ve beraberindeki teknoloji devrimi bir unsur olarak veriyi doğurdu